

Dudo's Rollo en Wace's Rou

Een vergelijking tussen Historia
Normannorum en Roman de Rou

Bachelorscriptie
Geschiedenis

Bob Emmen

Bachelor Geschiedenis
Radboud Universiteit Nijmegen
SEM 1 - 2020/2021

Bachelorscriptie
LET-GESB3100
Begeleiding: R.D. Kramer

Inhoud

Dudo's Rollo en Wace's Rou	2
Historia Normannorum	3
Roman de Rou	5
Methode	7
Het verhaal van Rollo	8
Vergelijkingsanalyse	10
Vertrek uit het geboorteland	10
Verblijf in Engeland	12
Walcheren en Normandië	15
Beleg van Parijs.....	18
Terugkeer naar Engeland	21
Beleg van Chartres.....	22
Vrede, doop en huwelijk	24
Conclusie	27
Bronnen	29
Literatuur.....	29

Illustratie op voorblad: Een standbeeld van Rollo in Falaise.

Bron: <https://www.britannica.com/biography/Rollo-duke-of-Normandy> (geraadpleegd 6 januari 2021).

Dudo's Rollo en Wace's Rou

“Rollo wilde de voeten van de koning niet kussen en de bisschoppen zeiden: Hij die een geschenk als dit accepteert zou bereid moeten zijn de voeten van de koning te kussen. Waarop Rollo reageerde: Ik zal nooit knielen voor welke man dan ook en ik zal nooit een man zijn voeten kussen. En daarom, aangemoedigd door de gebeden van de Franken, beval hij een van zijn krijgers om de koning zijn voeten te kussen. De man greep onmiddellijk de voet van de koning, bracht deze naar zijn mond en drukte er een kus op terwijl hij rechtop bleef staan, waardoor de koning languit achteroverviel. Gelach en geschreeuw klonk vanuit de aanwezige menigte. Maar desondanks legden zij de eed van trouw af.”¹

Met deze woorden omschrijft Dudo van Saint-Quentin de humoristische scene van Rollo's eed van trouw. Rollo (c. 860 – c. 930) was de eerste hertog van Normandië en stichter van een Normandische dynastie. Zijn eed van trouw aan de Frankische koning Karel III (r. 898-922) heeft daadwerkelijk plaatsgevonden na het verdrag van Saint-Clair-sur-Epte in 911, al zijn historici het erover eens dat de door Dudo omschreven scene niet waargebeurd kan zijn. Bij het verdrag werd naast de eed ook bepaald dat Rollo de eerste hertog van Normandië werd, zich liet dopen en zou trouwen met een dochter van de koning. Als hertog van Normandië, een gebied vernoemd naar Rollo en zijn Noormannen, nam hij de verdediging van de monding van de Seine en dus de toegang tot Parijs op zich.²

Rollo is zijn gelatiniseerde naam, maar hij wordt soms ook Rou (Normandisch-Frans), Hrólfr (oud-Noors) of Robert, naar zijn doopnaam, genoemd. In dit onderzoek zal zijn gelatiniseerde naam gebruikt worden, omdat dit ook de naam is die in historisch debat gekozen wordt.

Over Rollo is veel geschreven. Zo komt hij voor in *Historia Normannorum* van Dudo van Saint-Quentin en *Roman de Rou* van Wace, al gebruikt Wace de naam Rou. In deze werken zien we Rollo, een van oorsprong niet-christelijke Noorman, die een christelijke hertog en een stichter van een christelijke dynastie wordt.

¹ Naar het Nederlands vertaald op basis van: Dudo van Saint-Quentin, *History of the Normans. Translation with introduction and notes*. E. Christiansen ed. (Woodbridge, 1998), p. 49.

² D. Crouch, *The Normans. The history of a Dynasty* (Londen-New York, 2002), p. 1-4 & M. Hagger, *Norman Rule in Normandy 911-1144* (Woodbridge, 2017), p. 45-54.

Deze werken zijn geen nieuwe bronnen van historisch onderzoek. *Roman de Rou* was in de achttiende en negentiende eeuw al onderwerp van onderzoek, ondanks de historische incorrectheden en de fictieve aard van het werk, zoals bijvoorbeeld te zien bij de scene met het kussen van de koning zijn voeten.³ *Historia Normannorum* is echter pas aan het eind twintigste eeuw bron van historisch onderzoek geworden. Waar voorheen Dudo's werk als onbetrouwbaar en historisch incorrect werd afgeschreven, kijkt een nieuwe generatie mediëvisten voorbij deze feitelijke onjuistheden en onderzoekt zij de context van deze bron en de betekenis en motieven achter deze narratieven.⁴ Om in historiografische context deze twee werken naast elkaar te leggen, is het noodzakelijk om ook voor *Roman de Rou* te kijken naar historiografisch onderzoek vanaf eind twintigste eeuw. Zo worden de aangehaalde historici met tijdgenoten in debat gebracht.

Historia Normannorum

Historia Normannorum is een Normandische geschiedschrijving waarin de dynastie van Normandische hertogen vanaf Rollo tot Richard II wordt beschreven. Het verhaal van Rollo is het tweede deel van de vierdelige boekenserie. Het werk is in opdracht van hertog Richard I van Normandië (r. 942-996) geschreven door Dudo van Saint-Quentin tussen circa 996 en 1015. Richard I geeft hiertoe waarschijnlijk opdracht om de legitimiteit van de troonsopvolging van zijn zoon Richard II te versterken door de daden van de eerdere hertogen van Normandië te beschrijven en Richard II (r. 996-1026) hiermee in de dynastie te plaatsen.⁵

Dudo was een deken van Saint-Quentin en werd geboren rond 960. In 987 reisde hij naar Normandië in opdracht van Albert I van Vermandois om militaire hulp te vragen aan Richard I van Normandië, vanwege een dreigende oorlog. In de jaren die volgden bezocht Dudo met regelmaat Normandië en werd uiteindelijk door de hertog Richard I van Normandië gevraagd om over Normandië te schrijven. Onder Richard II werd Dudo kapelaan. Hij werd zelfs tot kanselier van het Normandische hof benoemd. In zijn latere leven werd Dudo tot

³ Zie bijvoorbeeld: Wace, *Master Wace, his chronicle of the Norman conquest from the Roman de Rou*. E. Taylor ed. (Londen, 1839), <https://archive.org/details/masterwacehischr00waceuoft/page/n29/mode/2up> (geraadpleegd 11 januari 2021).

⁴ L. Shopkow, 'The Carolingian World of Dudo of Saint-Quentin', *Journal of Medieval History* 15 (1989), p. 20.

⁵ F. Lifshitz, 'Dudo's Historical Narrative and the Norman Succession of 996', *Journal of Medieval History* 20 (1994), p. 101 & Hagger, *Norman Rule*, p. 697.

deken van Saint-Quentin benoemd, mogelijk vanwege het schrijven van *Historia Normannorum*.⁶

Verschillende historici onderzoeken Rollo in het werk van Dudo. Zo schrijft mediëvist Leah Shopkow in haar artikel 'The Carolingian World of Dudo of Saint-Quentin' uit 1989, hoewel zij naar het hele werk van Dudo kijkt, een korte passage over Rollo.⁷ In haar onderzoek kijkt Shopkow naar Dudo's vermoedelijke opleiding in Liège en de literaire inspiraties voor zijn *Historia Normannorum*. In deze passage beschrijft Shopkow een vergelijking tussen de weergave van Rollo en Constantijn de Grote. Veel aspecten van een visioen over bekering tot het christendom dat Rollo heeft in het verhaal zouden overeenkomsten vertonen met het verhaal *Donatio Constantini*, bijvoorbeeld door de genezing van lepra na de doop en de symbolische betekenis van deze bekering van niet alleen de leider, maar indirect het hele volk.⁸

Mediëvist Benjamin Pohl ziet in zijn artikel 'Translatio imperii Constantini ad Normannos' uit 2012 eenzelfde overeenkomst tussen Rollo en Constantijn de Grote.⁹ Hij noemt het opvallend dat er niet eerder analyse is uitgevoerd naar de vergelijking tussen Rollo in Dudo's *Historia Normannorum* en Constantijn terwijl Shopkow deze gelijkenis enkele jaren eerder al heeft benoemd. In zijn artikel onderzoekt Pohl hoe Constantijn in de *Donatio Constantini* model heeft gestaan voor de Rollo in *Historia Normannorum*. Pohl concludeert dat Dudo bewust Constantijn de Grote als voorbeeld neemt voor Rollo en dat het figuur Rollo in dit verhaal als de legitimatie van de politieke macht van de Normandische hertogen dient.¹⁰

Shopkow ziet daarnaast in *Historia Normannorum* christelijke narratieven. Zo omschrijft zij delen van *Historia Normannorum* als hagiografisch, passend bij de Karolingische schrijfstijl van Dudo's school. Ze gaat vervolgens echter niet in op welke christelijke aspecten zij in het werk van Dudo ziet.¹¹ Mediëvist Felice Lifshitz kijkt wel uitgebreid naar de hagiografische aspecten van met name Rollo in *Historia Normannorum*. Zij benoemt dat de bijbel een belangrijke, maar onderbelichte invloed op Dudo's werk heeft. Volgens Lifshitz is de

⁶ Lifshitz, 'Dudo's Historical Narrative and the Norman Succession of 996', p. 101 & Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. ix-xiii.

⁷ Shopkow, 'The Carolingian World of Dudo of Saint-Quentin', p. 28.

⁸ Shopkow, 'The Carolingian World of Dudo of Saint-Quentin', p. 28.

⁹ B. Pohl, 'Translatio imperii Constantini ad Normannos: Constantine the Great as a possible model for the depiction of Rollo in Dudo of St. Quentin's *Historia Normannorum*', *Millennium* 9:1 (2012), p. 299-341.

¹⁰ Pohl, 'Translatio imperii Constantini ad Normannos', p. 302, 336.

¹¹ Shopkow, 'The Carolingian World of Dudo of Saint-Quentin', p. 30.

christelijke beeldvorming van Rollo daarbij geen bewuste keuze, maar getuigt het van de christelijke culturele waarden van Dudo.¹²

In het historische debat is nog geen consensus waarom Dudo in *Historia Normannorum* een hagiografisch narratief en beeldvorming heeft gebruikt voor de Normandische hertogen. Wel zijn de verschillende historici het erover eens dat er een christelijk beeld van Rollo wordt gepresenteerd dat zal hebben afgeweken van de werkelijkheid.¹³ Met een christelijke weergave wordt bedoeld dat Rollo, in werkelijkheid een niet-christen, door de twee historiografen wordt neergezet als een christelijk figuur.

Roman de Rou

Roman de Rou is een eeuw na *Historia Normannorum* geschreven. Het vertelt het verhaal van de Normandische geschiedenis vanaf Rollo tot en met de troonsbestijging van de Normandische Hendrik I van Engeland (r.1106-1135). Na de dood van de Engelse koning Eduard de Belijder in 1066 en zonder een duidelijk troonopvolger, ontstond er een strijd om de troon van Engeland. Eén van belangrijkste actoren was Willem II van Normandië (r.1035-1087). Met een groot leger viel hij Engeland binnen om de troon op te eisen en is daardoor bekend komen te staan als Willem de Veroveraar. Na de verovering van Engeland heerste een Normandische dynastie over Engeland en Normandië, waardoor beide gebieden nauw verweven raakten in deze tijd. Dit verklaart waarom een Normandische hertog de Engelse troon bestijgt.¹⁴ In opdracht van koning Hendrik II van Engeland (r. 1150-1189) schrijft Wace in de tweede helft van de twaalfde eeuw zijn *Roman de Rou* als oorsprongsverhaal van de Normandiërs en de verovering van Engeland.¹⁵

Wace werd geboren rond 1110 op Jersey en werd een kanunnik in Bayeux. Vóór zijn aanstelling als geestelijke genoot hij een opleiding in Caen en Parijs.¹⁶ Hij heeft *Roman de Rou* uiteindelijk nooit zelf afgemaakt. Hij werd ontslagen als hofhistoricus en zijn werk is afgemaakt door zijn collega Benoît de Saint-Maure.¹⁷

¹² Lifshitz, 'Dudo's Historical Narrative and the Norman Succession of 996', p. 109, 119.

¹³ Shopkow, 'The Carolingian World of Dudo of Saint-Quentin', p. 33, Lifshitz, 'Dudo's Historical Narrative and the Norman Succession of 996', p. 103 & Pohl, 'Translatio imperii Constantini ad Normannos', p. 301.

¹⁴ Crouch, *The Normans*, p. 81-85.

¹⁵ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. xi.

¹⁶ Wace, *The History of The Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. xiii-xiv.

¹⁷ E. van Houts, 'Wace as Historian', in: *Family Trees and the Roots of Politics: The Prosopography of Britain and France from the Tenth to the Twelfth Century*. K.S.B. Keats-Rohan ed. (Cambridge, 1997), p. 106.

Historici zijn het erover eens dat Wace voor zijn werk Dudo's *Historia Normannorum* als bron heeft gebruikt.¹⁸ Een vergelijking tussen beide bronnen zou dus goed mogelijk moeten zijn. Een kritiekpunt hierop is het gegeven dat *Roman de Rou* een literair werk is en daardoor een ander soort bron is dan *Historia Normannorum*. Hoewel het werk van Wace de naam 'roman' draagt, wil dit niet zeggen dat het hier gaat om een romantische schrijfstijl zoals hedendaags met deze term wordt bedoeld. Roman in Wace's context betekent 'vertalingen uit het Latijn'.¹⁹

Hoewel historici lange tijd *Historia Normannorum* hebben bestempeld als historisch incorrect en daardoor onbetrouwbaar, is het maar de vraag of Wace zijn *Roman de Rou* als een ander soort werk zag dan dat van Dudo. Beide werken zijn immers in verzen geschreven en hebben hetzelfde doel: legitimatie van de huidige heerser en diens voorouders.²⁰ Mediëvist Glyn Burgess ziet Wace's schrijfstijl als een proto-romantische stijl, maar stelt dat Wace's werk zeker niet onbetrouwbaar is.²¹ Historica Elisabeth van Houts sluit zich in haar artikel *Wace as Historian* hierbij aan. Zij stelt dat Wace's werk gebaseerd is op orale en schriftelijke bronnen en dat het daarmee, hoewel niet geheel feilbaar, als historisch werk betrouwbaarder is, dan de naam 'roman' doet vermoeden.²²

Mediëvist Hannah Weaver ziet in *Roman de Rou* ook een epos-stijl terug. In haar werk *A "Geste" for the King* trekt ze de vergelijking tussen *Roman de Rou* en enkele epische gedichten. Deze stijl kiest Wace volgens Weaver om de opdrachtgever, Hendrik II van Engeland, net als zijn voorgangers, groots en christelijk af te schilderen aan het Engelse hof. Hierin is een vergelijkbaar motief te vinden met de haast hagiografische stijl van Dudo's *Historia Normannorum*. Ook lijkt hier sprake te zijn van een christelijke weergave.²³

Er is nog geen diepgaande analyse van een christelijke weergave van Rollo uit Dudo van Saint-Quentin's *Historia Normannorum* in verhouding tot Wace's *Roman de Rou*. Wel zagen Shopkow en Pohl invloed vanuit de *Donatio Constantini* welk door Pohl is uitgewerkt in een vergelijking tussen Rollo en Constantijn de Grote. In het werk van Pohl is al een eerste analyse van de 'christelijke' weergave van Rollo te herkennen.

¹⁸ Zie bijvoorbeeld: Wace, *The History of The Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. xxvii & H. Weaver, 'A "Geste" for the King: Wace's Epic Experiment in the Roman de Rou', *Viator* 46:3 (2015), p. 44.

¹⁹ Weaver, 'A "Geste" for the King', p. 24.

²⁰ Weaver, 'A "Geste" for the King', p. 41.

²¹ Wace, *The History of The Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 31.

²² E. van Houts, 'Wace as Historian', p. 114.

²³ Weaver, 'A "Geste" for the King', p. 45, 59.

Dit onderzoek zal hierop voortbouwen door de vergelijkende methode van Pohl toe te passen op de Rollo van Dudo's *Historia Normannorum* en de Rollo van het latere *Roman de Rou* van Wace. Hierbij zal ik beide werken vergelijken en de overeenkomsten en verschillen analyseren om zo antwoord te geven op de vraag in hoeverre Dudo's Rollo in *Historia Normannorum* model heeft gestaan voor Wace's Rou in *Roman de Rou*.

Methode

Voor dit onderzoek worden twee Engelse vertalingen gebruikt. Beide zijn naast de vertaling voorzien van een uitgebreide introductie over de auteur en de context van het werk. Voor *Historia Normannorum* is dit *History of the Normans* uit 1998 van Eric Christiansen.²⁴ Voor *Roman de Rou* is dit *The History of the Norman People* uit 2004 van Burgess en Van Houts.²⁵ Voor dit onderzoek is voor deze twee vertalingen gekozen, omdat deze het complete werk vertalen en relatief kort na elkaar zijn uitgebracht. Burgess en Van Houts verwijzen in hun vertaling enkele keren ook naar de vertaling van Christiansen om verschillen te duiden.

Zoals eerder aangegeven is het bekend dat Wace *Historia Normannorum* van Dudo als bron heeft gebruikt. Bij het analyseren van beide werken valt op dat het verhaal veel overeenkomsten toont en in ieder geval dezelfde fases doorloopt. Wace heeft dus *Historia Normannorum* niet alleen als bron voor gebruikt aspecten van het verhaal, maar ook voor de gehele verhaallijn. Hierom heb ik ervoor gekozen om de complete verhalen van Rollo in de werken met elkaar te vergelijken om zo te zien waar Wace afwijkt van de verhaallijn van Dudo en van beschrijvingen van gebeurtenissen en processen. Ik bekijk specifiek wat de invloed van verschillen is op de weergave van Rollo.

Verschillende levensgebeurtenissen en -processen vormen een bepaalde fase. Deze fases komen terug in beide werken. Aan de hand van deze fases zullen de werken van Dudo en Wace met elkaar worden vergeleken. Om dit verder toe te lichten wordt eerst globaal het overeenkomende verhaal van Rollo in *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* weergegeven, waarna wordt uitgelegd in welke fases het verhaal wordt opgedeeld. Daarna worden per fase de twee werken vergeleken op overeenkomsten en verschillen en geanalyseerd op de weergave van Rollo om tot slot een antwoord op de onderzoeksvraag te formuleren.

²⁴ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed.

²⁵ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds. & Wace, *Master Wace*. Taylor eds., <https://archive.org/details/masterwacehischr00waceuoft/page/n29/mode/2up> (geraadpleegd 6 januari 2021).

Het verhaal van Rollo

Historia Normannorum en *Roman de Rou* vertellen ongeveer hetzelfde verhaal van Rollo. Dit verhaal begint in zijn geboorteland.²⁶ De vader van Rollo en Gurim, zijn jongere broer, overlijdt. Hierdoor breekt een conflict met een naburige koning uit. Na de dood van Gurim, vertrekt Rollo noodgedwongen naar een eiland waar hij een visioen krijgt om naar Engeland te varen.

Rollo vertrekt naar Engeland, waar hij wordt aangevallen. Hierdoor twijfelt Rollo of hij naar zijn geboorteland moet terugkeren, naar het Frankische Rijk moet gaan of in Engeland moet blijven. Een nieuw visioen toont Rollo dat hij naar het Frankische Rijk moet gaan. Rollo sluit een bondgenootschap met de Engelse koning Athelstan en vertrekt naar Walcheren.

In Walcheren komt Rollo in conflict met Radbod van Friesland en Reinier van Henegouwen. Rollo en zijn leger verslaan hen en nemen Reinier gevangen. In ruil voor een groot geldbedrag en het vrijlaten van krijgsgevangenen wordt Reinier vrijgelaten. Rollo geeft aan Reinier de helft van het losgeld terug. Hierna verlaat Rollo het gebied en reist naar het Frankische Rijk. Rollo's reis vervolgt zich over de Seine waar hij Jumièges en Rouen aandoet en contact heeft met de aartsbisschop Franco van Rouen. Franco verzoekt Rollo om Rouen en haar inwoners niet te plunderen. Rollo gaat hiermee akkoord, waarna Rouen van Rollo wordt. Het gebied wordt hierna Normandië genoemd.

De Franken onderzoeken Rollo's bedoelingen en besluiten aan te vallen. Rollo verklaart hierop de Franken de oorlog, waarna hij Parijs belegert. Gedurende het beleg wordt ook onder andere Bayeux aangevallen. Hierbij wordt een belangrijke man binnen het leger van Rollo gevangengenomen. In ruil voor diens vrijheid wordt Bayeux vrede voor een jaar beloofd. Eén jaar later neemt Rollo alsnog Bayeux in. Ook trouwt hij met Popa uit Bayeux met wie hij een zoon krijgt, de latere opvolger Willem I van Normandië.

²⁶ Dudo en Wace geven dit gebied een andere naam. Dudo spreekt van Dacia terwijl Wace Denemarken noemt. Dudo geeft een uitgebreide verklaring waarom hij tot de naam Dacia komt en historici wijzen erop dat met Dacia Dudo eigenlijk hetzelfde gebied bedoelt, maar dit in een andere geschiedenis plaatst. Daarnaast vermoeden historici dat Rollo eigenlijk uit Noorwegen komt, wat in de tijd van Dudo en Wace vaak als Denemarken aangeduid werd. Omdat deze discussie niet relevant is voor een onderzoek naar de weergave van Rollo als christelijk figuur, maar ik ook niet Dudo's of Wace's woorden wil veranderen spreek ik hier van geboorteland in plaats van Dacia of Denemarken.

Voor Dacia, zie: Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 15. Voor Noorwegen, zie Hagger, *Norman Rule*, p. 45.

Rollo breekt het beleg van Parijs af om naar Engeland te vertrekken als hij te horen krijgt dat in Engeland een oorlog is uitgebroken en dat de Engelse koning Rollo om hulp vraagt. In Engeland weet Rollo de tegenstanders van de koning te onderwerpen. De Engelse koning belooft Rollo de helft van zijn rijk als Rollo blijft, maar Rollo besluit terug te keren naar het Frankische Rijk.

Aartsbisschop Franco van Rouen wordt door de Frankische koning als onderhandelaar gevraagd om een wapenstilstand met Rollo te bewerkstelligen, met succes. Richard I van Bourgondië en Ebalus van Poitiers zijn hierop tegen en onder hun druk wordt de wapenstilstand niet verlengd, waarna de oorlog wordt hervat. Rollo verslaat verschillende Frankische steden en belegerd Chartres. Rollo lijkt hierbij te winnen, totdat de bisschop van Chartres de stad uitkomt met relieken, waarna Rollo op de vlucht slaat. Een deel van zijn leger vlucht met Rollo mee, terwijl het andere deel zich terugtrekt op een heuvel. Ebalus van Poitiers gaat achter hun aan. De mannen van Rollo weten aan Ebalus te ontkomen en als Rollo gehergroepeerd is, valt hij de Franken opnieuw aan.

Aartsbisschop Franco van Rouen wordt opnieuw door de Frankische koning als bemiddelaar gevraagd en via hem wordt Rollo om vrede gevraagd. Rollo trouwt met Gizla, een dochter van de Frankische koning, laat zich dopen en wordt een vazal van de koning in ruil voor heerschappij over Normandië en Bretagne. Na de doop is Rollo christen en draagt hij de doopnaam Robert. Als hertog van Normandië wordt hij neergezet als een streng, maar rechtvaardige heerser. Het verhaal eindigt met Rollo's overlijden en de troonopvolging van Willem I van Normandië.

In het verhaal van Rollo zijn verschillende fases te herkennen aan de hand waarvan de weergave van Rollo en de invloed van Dudo op Wace geanalyseerd kan worden. Deze fases zijn (1) Rollo's vertrek uit zijn geboorteland, (2) zijn verblijf in Engeland, (3) de aankomst in Walcheren en Normandië, (4) het beleg van Parijs, (5) de terugkeer naar Engeland, (6) het beleg van Chartres en (7) de vrede, de doop, het huwelijk en zijn regeerperiode als hertog van Normandië. Per fase zal nu gekeken worden naar de overeenkomsten en verschillen.

Vergelijkingsanalyse

Vertrek uit het geboorteland

Dudo en Wace beginnen het verhaal van Rollo op hetzelfde punt in Rollo's leven. Hierna volgen ze dezelfde rode draad. Beide historiografen beginnen ermee dat een groot aantal jonge mannen wordt verbannen uit het geboorteland in Noord-Europa en dat deze mannen Rollo en zijn broer Gurim om hulp vragen. Rollo en Gurim zijn de zoons van een machtige Noorse heer en na diens dood ontstaat er een oorlog met de Deense koning die de gebieden en kastelen van Rollo en Gurim wil hebben. Beide werken beschrijven dat de oorlog eindigt in vrede, totdat de Deense koning de vrede onverwachts breekt en Rollo en Gurim in een hinderlaag lokt. Gurim overleeft dit niet en Rollo is genoodzaakt te vluchten naar een Zweeds eiland.²⁷

Hier krijgt hij in zowel het werk van Dudo als van Wace een visioen in zijn slaap waarin hij te horen dat hij naar de Engelsen moet om erachter te komen hoe hij weer terug kan komen in zijn land waar hij vrede zal vinden. Vervolgens schrijven Dudo en Wace beide hoe het visioen door een christen wordt uitgelegd als Rollo's doop en hemelvaart. Een klein verschil hierin is dat Wace hierbij schrijft dat Rollo dan 'naast God zal regeren', terwijl Dudo schrijft dat 'Rollo eeuwige glorie zal hebben'. Hierna vaart Rollo in zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* naar Engeland.²⁸

In deze fase zijn er veel gelijkenissen te vinden tussen de Rollo's van Dudo en Wace. Zo is Rollo in beide verhalen behulpzaam voor de verbannen jonge mannen en valt Rollo de naburige koning pas aan nadat duidelijk wordt dat deze Rollo wil aanvallen. Ook laat Rollo in zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* na het eerste gevecht tegen de koning alle eigen mannen begraven en laat hij de mannen van de koning ongeroerd. Dudo en Wace creëren hiermee een beeld van een rechtvaardige en eervolle leider.²⁹

De belangrijkste gelijkenis tussen beide werken in deze fase is dat Rollo bevattelijk is voor een visioen en zowel de Rollo van Dudo als de Rollo van Wace gelooft hier zodanig in, dat hij het laat uitleggen door een christen en er daarna naar handelt. Het visioen, de uitleg en

²⁷ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 25-28 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 13-16.

²⁸ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 25-28 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 13-16.

²⁹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 25-27 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 13-15.

Rollo's reactie hierop zijn zo overeenkomend dat het aannemelijk is dat *Historia Normannorum* hier als inspiratiebron voor *Roman de Rou* heeft gediend, waarbij de christelijke weergave van Dudo's Rollo model lijkt te staan voor de Rollo van Wace.³⁰

Toch zijn er ook verschillen in de weergave van Rollo te vinden in deze eerste fase. Ten eerste kan in de uitleg van het visioen in *Roman de Rou* gelezen worden dat Rollo naar de hemel zal gaan waar hij met God zal regeren. Dudo schrijft in deze uitleg enkel dat Rollo naar de hemel zal gaan. Wace's uitleg is hierin dus grootser voor Rollo dan de uitleg van Dudo.³¹

Ook is in *Roman de Rou* voordat Wace het verhaal van Rollo begint een passage te lezen over Hasting en Rollo. Hasting is een andere Noordse heer die eerder het Franse gebied bereikte. Het verhaal van Hasting wordt in beide werken in een eerder deel al verteld, dus het is niet opmerkelijk dat Hasting hier opnieuw wordt genoemd. Echter, de manier waarop Wace de verhouding tussen Hasting en Rollo beschrijft, is wel opmerkelijk. Wace schrijft over Hasting en Rollo namelijk: "Rou and Hasting were both Danes, but very different men; Rou acted in accordance with justice, whereas Hasting did the opposite. Rou was friendly, Hastings arrogant and fickle, displaying no mercy to nobleman or serf and never showing any love for cleric or non-cleric, monk or lay brother."³² Hasting en Rollo worden hier weergegeven als tegenpolen met Rollo als de positieve en Hasting als de negatieve kant. Deze vergelijking tussen Hasting en Rollo wordt door Dudo nooit gemaakt. Wel wordt Hasting bij een latere ontmoeten als 'de veroorzaker van al het kwaad' omschreven.³³ Mogelijk dat Wace hier inspiratie in gevonden heeft voor de geciteerde passage.

Een ander verschil in deze fase tussen beide werken is hoe Rollo weggkomt na de hinderlaag van de Deense koning. In *Historia Normannorum* beschrijft Dudo namelijk hoe Rollo onbevreesd het gevecht aangaat en na de hinderlaag weet weg te komen met enkele mannen. In *Roman de Rou* wordt daarentegen met meer woorden en details geïllustreerd hoe Rollo in de hinderlaag loopt en vervolgens doodsbang is en niet weet waar hij heen moet tot

³⁰ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 25-28 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 13-16.

³¹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 28 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 16.

³² Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 13.

³³ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 36.

hij weet te vluchten. Hoewel de verschillen niet heel groot zijn, is hier bij de Rollo van Dudo een agressievere ondertoon dan bij Wace te herkennen.

In deze fase wordt Rollo in beide werken dus weergegeven als een rechtvaardig en eervol figuur. Dudo legt hierbij echter meer accent op zijn militaire capaciteiten, terwijl Wace vooral zijn karaktereigenschappen omschrijft.

Verblijf in Engeland

De volgende fase van het verhaal speelt zich af in Engeland. *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* volgen hier ook dezelfde verhaallijn. Zo is in beide werken te lezen hoe bij aankomst in Engeland Rollo en zijn mannen tweemaal worden aangevallen door de Engelsen, wat Rollo en zijn mannen beide keren winnen. Rollo staat vervolgens voor een dilemma: terug naar zijn geboorteland, door naar het Frankische Rijk of in Engeland blijven. Zowel Dudo als Wace vervolgen hoe Rollo peinzend hierover een nieuw visioen krijgt van hemzelf bovenop de hoogste berg in het Frankische Rijk. Op de berg is een kristalheldere waterbron te vinden waar Rollo, zwaar getroffen door lepra, in baadt waardoor zijn lepra volledig verdwijnt. Bij de berg zijn ook veel verschillende vogels, allemaal met een rode linkervleugel, die ook baden in de waterbron. Nadat het baden, maken de vogels hun nesten op de berg.

Dit visioen wordt in zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* door een gevangen christen aan Rollo uitgelegd. Hierbij is de berg de heilige kerk en het baden in de bron is de doop die Rollo van zijn zonden, de lepra, zal verlossen. De vogels met de rode vleugel zijn mannen met schilden die uit verschillende gebieden komen en allemaal trouw aan Rollo zweren en zich allemaal laten dopen. De nesten die zij bouwen zijn steden. Zowel Dudo's als Wace's Rollo laat voor het uitleggen van zijn visioen alle gevangenen vrij en stuurt boodschappers naar de Engelse koning Athelstan. Rollo en de koning sluiten een bondgenootschap, waarna Rollo met zijn leger vertrekt naar Walcheren, met als eindbestemming het Frankische Rijk.³⁴

In deze fase is veel gelijkenis te vinden tussen de Rollo in het werk van Dudo en de Rollo uit Wace's werk. In beide wordt Rollo aangevallen in plaats van zelf aan te vallen, is hij bevattelijk voor een visioen en staat hij hier wederom genoeg voor open om deze uit te laten

³⁴ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 28-32 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 16-18.

leggen door een christen. Ook laat hij alle gevangen vrij en wordt hij vriend en bondgenoot van een christelijke koning. Gedurende deze fase wordt Rollo wederom aangevallen, terwijl hij zelf juist vrede zoekt. Het eerdere beeld van een rechtvaardige en eervolle leider wordt in beide werken opnieuw weergegeven. Ook staan beide Rollo's open voor de christelijke boodschap van zijn visioenen.³⁵

Toch zijn er ook hier enkele verschillen te zien tussen de weergave van Rollo in *Historia Normannorum* en *Roman de Rou*. Dudo en Wace leggen het accent net anders in de weergave van Rollo en er worden enkele gebeurtenissen anders beschreven waardoor er een ander beeld van Rollo wordt neergezet. Zoals ook gezien in de eerste fase wordt Rollo in deze fase door Dudo meer neergezet als de sterke leider. Zo schrijft Dudo bij aankomst in Engeland hoe Rollo hoopt daar lang in vrede te kunnen blijven, maar zodra hij en zijn mannen bij aankomst worden aangevallen bevecht hij ze op 'de gebruikelijke manier', aldus Dudo. Hij verslaat ze en jaagt de vluchtende Engelsen op.³⁶ Bij de tweede aanval beschrijft Dudo het rijkelijk versierde harnas van Rollo en hoe Rollo vlot en zonder aarzelen ook dit grotere leger verslaat. Vervolgens onderwerpt de lokale bevolking zich aan Rollo en zweren deze Engelsen hem trouw.³⁷ Dudo legt hier wederom het accent op een militaristische en sterke Rollo.

In *Roman de Rou* van Wace is een hele andere Rollo te herkennen. Bij aankomst hoopt Rollo te blijven als de lokale bevolking dat toelaat. Na het tot tweemaal toe verslaan van de Engelsen, schrijft Wace dat de lokale bevolking de boten waarin Rollo en zijn mannen kwamen, vervloekten.³⁸ Wace schrijft niets over de overgave van de lokale bevolking aan Rollo, maar wel dat Rollo van streek is dat hij met de Engelsen heeft gevochten en hoopt zich met hen te kunnen verzoenen.³⁹ In *Roman de Rou* staat tevens, wanneer Rollo bericht stuurt naar koning Athelstan, dat zijn mannen schuldig waren aan de gevechten met de Engelsen en dat de lokale bevolking geen schuld kan worden aangerekend.⁴⁰ Rollo klinkt hiermee meer als een diplomatieke en goedaardige Rollo, zoals Wace hem ook in de eerste fase en in de vergelijking met Hasting weergeeft.

³⁵ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 28-32 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 16-18.

³⁶ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 28.

³⁷ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 28-29.

³⁸ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 16.

³⁹ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 16.

⁴⁰ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 16.

Een dergelijk contrast valt ook op te merken bij de ontmoeting en omgang met de Engelse koning Athelstan in de werken van Dudo en Wace. In *Historia Normannorum* stuurt Rollo bericht naar de koning waarin hij aangeeft waardoor hij moest vluchten uit zijn geboorteland, dat ze door de winter niet terug te kunnen keren en dat hij niet in Engeland is om te plunderen. Vervolgens vraagt Rollo via zijn boodschappers om vrij te kunnen handelen tot ze naar het Frankische Rijk kunnen varen. De koning honoreert dit verzoek en geeft aan naar Rollo toe te komen. Rollo komt de koning al eerder tegemoet en bij deze ontmoeting stelt de koning een bondgenootschap voor waar Rollo mee instemt met mooie woorden voor de koning. Dudo gaat vervolgens uitgebreid in op de vroomheid van de koning, het goede leiderschap van Rollo en de vriendschap tussen Athelstan en Rollo, compleet met omhelzingen en zoenen en het geven van geschenken. Hierna schrijft Dudo hoe Rollo gedurende de winter jonge Engelse mannen voor zijn leger rekruteert en als een ervaren leider zijn leger en schepen voorbereidt op de tocht naar het Frankische Rijk.⁴¹ Rollo is hierbij de sterke leider en Athelstan de slimme diplomaat.

In *Roman de Rou* is deze verhouding anders. Volgens Wace is het Rollo die een bondgenootschap initieert in het bericht dat hij naar koning Athelstan stuurt. Hierbij laat hij weten dat hij het goed zal maken met de koning, mocht hij iets verkeerd hebben gedaan. Hiermee stemt de koning in, waarna een ontmoeting wordt georganiseerd om het bondgenootschap te verzegelen.⁴² Wace's Rollo in *Roman de Rou* is veel diplomatieker en goedaardiger, de koning is veel passiever en er is meer afstand tussen Athelstan en Rollo.

Een ander verschil tussen de Rollo in *Historia Normannorum* en de Rollo in *Roman de Rou* is zijn verhouding tot de visioenen die hij krijgt. Dit wordt vooral duidelijk door het gedicht van Dudo in *Historia Normannorum* en het ontbreken van een soortgelijke boodschap in *Roman de Rou*. Dudo plaatst zijn gedicht tussen Rollo's dilemma om naar zijn geboorteland terug te keren, naar het Frankische Rijk te gaan of in Engeland te blijven en het visioen van Rollo op de berg. In het gedicht wordt Rollo gevraagd waarom hij twijfelt over wat hij moet doen, want als "eeuwig christen, zal hij een hal hoger dan die van Frankische Rijk binnentreden en een verdiende kroon dragen, geschonken door God".⁴³ Dudo zegt hier dus dat Rollo in de hemel met God zal regeren. Een soort gelijke boodschap was in de vorige fase ook bij Wace te

⁴¹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 30-32.

⁴² Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 17-18.

⁴³ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 29.

lezen, toen de christen bij het uitleggen van het visioen vertelde dat Rollo in de hemel naast God zal regeren. Het verschil tussen *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* hierbij is echter dat het gedicht van Dudo niet geschreven is als onderdeel van Rollo's verhaal, maar vanuit het perspectief van de verteller in reactie op de situatie. Hierbij lijkt het alsof de verteller Rollo wil vertellen dat hij niet moet twijfelen en het visioen moet volgen. Bij Wace is de uitleg door de christen van Rollo's eerste visioen wel onderdeel van het verhaal van Rollo. Wace's Rollo weet dus wat de grootse betekenis van zijn visioen is aan het begin van het verhaal, terwijl Dudo's Rollo alleen weet dat hij dan als christen naar de hemel gaat.

In deze fase lijken dus Dudo's en Wace's Rollo enerzijds op elkaar, want beide worden rechtvaardig en eervol gepresenteerd en staan open voor de christelijke uitleg van hun visioen, maar verschillen anderzijds door Dudo's accent op de militaristische en sterke kant van Rollo en Wace's accent op de diplomatieke en slimme kant van Rollo. Ook wordt duidelijk dat Wace's Rollo een grootser beeld van zijn visioenen heeft meegekregen dan dat Rollo oorspronkelijk bij Dudo heeft.

Walcheren en Normandië

De derde fase in het verhaal van Rollo brengt hem naar het vaste land waar hij zich in Normandië vestigt. Wederom volgen beide werken dezelfde verhaallijn en lezen we in *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* hoe Rollo en zijn leger Walcheren bereiken en door de bevolking worden aangevallen. Zowel in Dudo's als in Wace's verhaal wint Rollo dit conflict en blijft enige tijd in Walcheren, terwijl de Engelse koning Athelstan Rollo voedsel en troepen stuurt. Beide auteurs vervolgen met Radbod van Friesland en Reinier van Henegouwen die de bewoners van Walcheren te hulp komen, maar ook verslagen worden door Rollo's leger. Ook neemt Rollo in beide verhalen Reinier van Henegouwen gevangen, terwijl Reiniers mannen enkele belangrijke metgezellen van Rollo gevangennemen. Hierop ruilt Rollo met Reiniers vrouw zijn mannen voor Reinier en betaalt Reiniers vrouw al het goud en zilver in haar gebied. In beide gevallen geeft Rollo na het vrijlaten van Reinier van Henegouwen de helft van het goud en zilver terug, waarna hij via de Schelde het gebied verlaat en naar Normandië vaart. In *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* is vervolgens te lezen hoe Rollo via de Seine Jumièges en bij de kerk van Sint-Vaast het lichaam van een heilige legt, alvorens Rollo wordt benaderd door Aartsbisschop Franco van Rouen. Franco wil voorkomen dat Rollo Rouen

plundert en biedt daarom Rouen aan Rollo aan. In beide verhalen stemt Rollo in om Rouen te sparen en vestigt zich in deze stad.⁴⁴

De weergave van Wace's Rollo toont hier wederom veel gelijkenis met de eerdere Rollo van Dudo. Hij is in beide werken onverslagen in Walcheren, ziet Reinier als vijand, maar behandelt hem toch eervol en heeft vooral lovende woorden voor hem, geeft de helft van het zilver en goud terug en spaart Rouen van plundering op verzoek van aartsbisschop Franco van Rouen. Wat in deze fase daarnaast opvalt is dat in beide verhalen Rollo het lichaam van een heilige in de kerk van Sint-Vaast legt. Ondanks dat dit in beide werken in slechts één zin zonder context beschreven is, toont het een zekere eerbied voor het christelijke geloof. Zowel Dudo als Wace blijft hiermee het beeld van een eervolle, rechtvaardige Rollo neerzetten, die, naast open te staan voor christelijke uitleg van visioenen, nu ook een christelijke heilige en diens wensen en gebruiken respecteert.⁴⁵

Toch kiest Wace ook in deze fase voor andere accenten in de weergave van Rollo dan Dudo dat doet. Een voorbeeld hiervan is te zien in de beschrijving van de onderhandeling over Reinier van Henegouwen. In beide werken wordt Reinier vrijgelaten in ruil voor de mannen van Rollo en de helft van al het goud en zilver in hun gebied, maar hoe dit tot stand komt is totaal verschillend. In *Historia Normannorum* start de vrouw van Reinier de onderhandelingen en stelt een ruil voor: Reiniers vrijlating in ruil voor de mannen van Rollo. Rollo verwerpt dit aanbod echter en eist dat zijn mannen worden vrijgelaten en dat de vrouw van Reinier al het goud en zilver uit het gebied betaald. Zo niet, zal Reinier van Henegouwen onthoofd worden, zo zweert Rollo. Reiniers vrouw laat hierop de mannen vrij en geeft al het goud en zilver dat ze kan vinden aan Rollo. Rollo vraagt vervolgens aan Reinier waarom hij Rollo en zijn mannen heeft aangevallen en waarschuwt hem om zich voortaan gedeisd te houden, waarna hij Reinier vrijlaat en hem verschillende geschenken voor zijn vrouw en de helft van het goud en zilver teruggeeft.⁴⁶

In *Roman de Rou* is daarentegen te lezen dat de vrouw van Reinier helemaal geen ruil voorstelt. In plaats daarvan laat zij bij het horen van de gevangenschap van haar man direct

⁴⁴ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 32-36 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 18-20.

⁴⁵ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 32-36 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 18-20.

⁴⁶ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 34

de mannen van Rollo vrij, kleedt hen netjes en verzamelt al het goud en zilver en geeft dat aan Rollo als geschenk. Rollo is hierdoor verheugd en laat Reinier van Henegouwen vrij. Ook hier vraagt Rollo naar de bedoelingen van Reinier, waarna deze trouw zweert aan Rollo. Hierna stuurt Rollo hem, met geschenken en de helft van het goud en zilver, terug naar zijn vrouw. Hierin is Dudo's Rollo agressief en intimiderend, terwijl bij Wace Rollo meer eerbiedig en diplomatiek is.⁴⁷

Dit contrast wordt aan het einde van deze fase bevestigd bij het verkrijgen van Rouen. Dudo schrijft namelijk hoe de angstige bevolking aartsbisschop Franco vraagt om te onderhandelen over Rouen. Rollo honoreert de vraag van Franco om Rouen te sparen enkel, omdat Rollo ziet dat er geen gewapende tegenstanders zijn. Hierna spreekt hij tot zijn mannen dat zij het omliggende gebied zullen onderwerpen, zodat meer verbannen zich er kunnen vestigen.⁴⁸ In *Roman de Rou* wordt Rouen niet vanwege het tactische voordeel voor Rollo gespaard, maar omdat de bisschop met Rollo onderhandelt en beloftes maakt. Vervolgens gaat Wace's Rollo naar Rouen waar de edelen uit het gebied naar hem toe komen en trouw aan hem zweren, in plaats van door verovering onderworpen worden zoals in *Historia Normannorum*.⁴⁹ Daarnaast schrijft Wace het volgende: "He was not a Christian and had not been baptized, yet in his heart he loved and feared God; he often recalled the dreams he had had and earnestly hoped that things would go well for him."⁵⁰ Wace's Rollo wordt hiermee neergezet als een nederige gelovige, die de baas over Rouen wordt door de onderhandeling met aartsbisschop Franco.

Dudo vermeldt de liefde voor God niet en Rollo wordt in *Historia Normannorum* ook niet als zodanig neergezet. Opvallend is daarentegen dat in *Historia Normannorum* een goddelijke gebeurtenis is te vinden die Wace helemaal niet noemt. *Historia Normannorum* beschrijft namelijk een zware storm op de reis van Engeland naar Walcheren, die plotseling stopt na een smeekbede van Rollo. Dudo schrijft hoe de vijanden van God de schepen van Rollo aanvallen in de vorm van een storm, omdat ze weten dat Rollo en zijn mannen zich zullen laten bekeren. Rollo vraagt de christelijke God om de storm te bedaren, want God had hem

⁴⁷ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 19.

⁴⁸ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 35.

⁴⁹ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 20.

⁵⁰ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 19.

een visioen gegeven en wilde dat hij christen werd. Hierna stopt de storm en wordt de zee weer rustig.⁵¹

Het is opvallend dat juist deze goddelijke interventie wel in *Historia Normannorum* en niet in *Roman de Rou* te vinden is. Rollo lijkt hier in het bestaan van de christelijke god te geloven, zonder ook die liefde voor God, zoals Wace die omschrijft, te hebben. Wel schrijft Dudo hoe Rollo in Jumièges niet bij het Sint-Petersklooster aanlegt, omdat dit een heilige plaats is. Ook krijgt Rollo in Rouen een nieuw visioen waarin hem duidelijk wordt dat Rouen de berg is van zijn vorige visioen. Dudo's Rollo respecteert het christelijke geloof dus wel, zoals ook in de vorige fase te zien was, en lijkt ook te erkennen dat de christelijke god bestaat, maar is nog geen overtuigd christen en streeft vooral het visioen na.⁵²

Rollo blijft dus in deze fase in *Roman de Rou* neergezet worden als een rechtvaardige en eervolle leider, zoals ook in *Historia Normannorum* gebeurt. Hierbij ligt bij Dudo de focus meer op de rol als militaire leider en bij Wace meer op de diplomatieke leider. In zijn gelovige hoedanigheid zien we in deze fase echter een hele andere weergave van Rollo. Dudo schetst het beeld van Rollo die het christelijke geloof respecteert en erkent, maar vooral gericht is op de uitvoering van zijn visioen. Wace daarentegen schrijft expliciet dat Rollo op dit punt in het verhaal enkel bij naam geen christen is en liefde voor God heeft.

Beleg van Parijs

Het verhaal gaat over in de volgende fase nadat Rollo is gevestigd in Normandië. Interessant hierbij is om te zien dat in beide werken vanaf het verkrijgen van Rouen de auteurs niet meer van 'Dacians' of Denen spreken, maar van Noormannen en het gebied ook naar hen vernoemen, terwijl wanneer de Noormannen naar zichzelf verwijzen in de tekst, ze zichzelf Denen noemen.⁵³

Dudo en Wace beginnen deze fase met Hasting die door de Franken wordt gestuurd om met de Noormannen te praten, omdat zij gebieden plunderen. Hierna besluiten de Franken aan te vallen en in beide werken worden ze door Rollo en zijn leger verslagen. Na deze aanval verklaart Rollo hen de oorlog en belegert Parijs. In zowel *Historia Normannorum*

⁵¹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 32.

⁵² Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 35.

⁵³ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 36 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 21.

als *Roman de Rou* wordt ook Bayeux aangevallen, waarbij een belangrijke metgezel van Rollo wordt gevangengenomen. In ruil voor zijn vrijheid belooft Rollo Bayeux één jaar vrede, waarmee de inwoners van Bayeux akkoord gaan. Na een jaar komen Rollo en zijn mannen terug en veroveren Bayeux alsnog. Dudo en Wace schrijven beide hoe Rollo in Bayeux Poppa, zijn eerste vrouw, ontmoet. Met haar krijgt hij een zoon, de latere Willem I van Normandië. Deze fase eindigt in beide werken wanneer Rollo tijdens het beleg van Parijs te horen krijgt dat in Engeland oorlog is uitgebroken. Hij voert nog een laatste aanval op Parijs uit in een tevergeefse poging de stad in te nemen, maar vertrekt daarna naar Engeland om koning Athelstan te helpen.⁵⁴

In deze fase toont Wace's Rollo opnieuw veel overeenkomsten met de Rollo van Dudo. Een voorbeeld hiervan is dat in beide werken Rollo niet als de agressor wordt weergegeven, terwijl hij wel degene is die de gebieden plundert. Desondanks zijn het volgens Dudo's en Wace's Rollo de Franken die beginnen. Rollo verklaart hen pas de oorlog nadat zij aanvallen en Rollo voert wederom alleen oorlog als hij wordt aangevallen. Ook schrijven beide historiografen dat Bayeux één jaar vrede krijgt en dat Rollo dit ook respecteert door een jaar te wachten met Bayeux veroveren. Tot slot is te lezen in beide werken dat hij bij het horen van de oorlog in Engeland gelijk zijn bondgenoot Athelstan besluit te helpen.⁵⁵

Rollo lijkt in deze fase als figuur onveranderd en blijft als een rechtvaardige en eervolle leider weergegeven worden door Dudo en Wace. Christelijke aspecten bij van Rollo zijn in deze fase niet te vinden, vermoedelijk doordat deze fase voor het overgrote deel uit militaire verslaglegging bestaat. De plek waar hier ruimte voor is zou in de interactie met Hasting kunnen zijn. In *Historia Normannorum* is dat echter niet het geval en Wace lijkt het voorbeeld van Dudo hierin te volgen. Dit is opvallend aangezien Wace het verhaal van Rollo opent met een tegenstelling tussen Hasting en Rollo en dit, de enige interactie tussen de twee figuren, zou een logische plaats zijn om dit beeld te bevestigen of te versterken. Wat opvalt in deze fase is dat Rollo nog nooit verloren heeft sinds hij zijn geboorteland heeft verlaten. Ook tijdens deze oorlogsfase wint Rollo alle gevechten. Bayeux zou hierbij als uitzondering genoemd kunnen worden, omdat Rollo de stad niet gelijk inneemt. De vrede die hierbij wordt afgesproken dient daarbij het eervolle beeld van Rollo en na het jaar neemt Rollo Bayeux

⁵⁴ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 36-39 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 20-23.

⁵⁵ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 36-39 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 20-23.

alsnog in. Desalniettemin wordt Rollo dus in beide werken weergegeven als een succesvol militair leider, die in het verhaal tot en met deze fase altijd wint.⁵⁶

Er zijn in deze fase ook weer enkele verschillen in de weergave van Rollo te zien. Het gesprek met Hasting is hier een voorbeeld van. In *Historia Normannorum* is dit gesprek namelijk tussen de Noormannen en Hasting, in plaats van specifiek tussen Rollo en Hasting zoals Wace schrijft. Dudo schrijft hierbij: “By what title does your chief hold office? They (de Noormannen) answered: By none, because we are equal in power.”⁵⁷ Rollo wordt hier dus weergegeven als gelijk aan zijn mannen. Hoewel door *Historia Normannorum* Rollo duidelijk als hun leider wordt neergezet, lijkt dit dus eerder de eerste onder gelijken te zijn. In *Roman de Rou* spreken Rollo en Hasting. Wace kiest ervoor om dus niet de groep, maar Rollo en Hasting te laten praten. Omdat Rollo een ervaren prater is, verklaart Wace. Wace geeft Rollo hiermee een belangrijkere, maar ook diplomatiekere rol dan Dudo doet.⁵⁸

Dit gesprek loopt ook anders in de twee werken. In *Historia Normannorum* krijgen de Noormannen de vraag of ze bereid zijn om trouw te zweren aan Frankische koning Karel III in ruil voor land, waarop ze antwoorden dat zij dit nooit zullen doen en enkel land willen dat ze zelf veroveren. Naast dat hier de agressievere toon in het werk van Dudo in terug is te zien, zit hier ook enige hypocrisie in, aangezien Rollo later in het verhaal trouw zal zweren aan de Frankische koning in ruil voor Normandië.⁵⁹ Wace noemt dit aanbod van Hasting niet, wellicht vanwege deze tegenstrijdigheid. Het gesprek in *Roman de Rou* gaat vooral om de intenties van de Noormannen en Hasting die voorstelt, waarna de Noormannen hem wegsturen. Door Rollo minder agressief op Hasting te laten reageren laat Wace hiermee wederom de diplomatiekere weergave van Rollo zien.⁶⁰

De overeenkomsten en verschillen in de weergave van Rollo in *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* in deze fase, bevestigen vooral het beeld van de eerdere fases. Beide auteurs zetten Rollo neer als een rechtvaardig en eervol figuur en succesvol militair leider. Dudo's

⁵⁶ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 38-39 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 22-23.

⁵⁷ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 36.

⁵⁸ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 21.

⁵⁹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 49.

⁶⁰ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 21.

weergave heeft echter een agressievere toon, terwijl Wace vaker een diplomatieke kant van Rollo laat doorschijnen.

Terugkeer naar Engeland

Deze relatief korte fase komt in beide werken voor, al wijdt Wace hier minder woorden aan en gaat hij veel minder in detail dan Dudo dat doet. Zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* beginnen deze fase wanneer in Engeland oorlog gevoerd wordt tegen koning Athelstan, de bondgenoot van Rollo uit de tweede fase. Rollo breekt zijn beleg van Parijs af om naar Engeland te gaan, nadat dit nieuws hem bereikt heeft. In Engeland wordt Rollo verwelkomd door de koning, die in beide werken Rollo de helft van zijn rijk belooft als hij de tegenstanders van de koning verslaat. Rollo verslaat en onderwerpt ze allemaal en beëindigt de oorlog. Dudo en Wace schrijven beide hoe Rollo het rijk van koning Athelstan herstelt en de aangeboden gebieden weigert, omdat hij terug naar het Frankische Rijk wil. Ook weigert Rollo de militaire steun van Athelstan, want de koning moet zich volgens Rollo op het besturen van Engeland focussen. In beide verhalen eindigt deze fase wanneer Rollo daarna weer terug naar het vaste land gaat.⁶¹

De weergave van Rollo in deze fase komt in beide verhalen voor het grootste deel overeen. Zo komt Rollo zijn bondgenoot de Engelse koning Athelstan te hulp door iedereen te verslaan die door de koning niet verslagen kon worden. Beide auteurs maken hierbij duidelijk dat zowel Rollo als Athelstan niet begonnen is en dat Rollo vecht in reactie op de vijand. Rollo is degene die vrede brengt door de vijand te verslaan en hen daarna met de koning te verzoenen. Tevens geeft Rollo in beide verhalen de veroverde gebieden terug aan de koning en weigert Rollo de hulp van de koning bij terugkeer naar het vaste land, omdat hij wil dat de koning voor Engeland zorgt. In deze fase is wederom een rechtvaardige en eervolle Rollo weergegeven in beide werken. Ook blijft de Rollo van Dudo en de Rollo van Wace militair succesvol gedurende deze fase.⁶²

⁶¹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 39-41 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 23-24.

⁶² Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 39-41 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 23-24.

Echter, Wace's weergave wijkt in deze fase opnieuw in enkele opzichten af van Dudo's. Dit is bijvoorbeeld te zien in de omschrijving van de situatie in Engeland waardoor Rollo het beleg van Parijs afbreekt. In *Historia Normannorum* verklaart Dudo de opstand als volgt: "And when the English heard that Rollo had laid siege to the city of Paris, and was occupied with Frankish matters, they reckoned that he would not come to the assistance of his friend king Athelstan, and they renounced their fealty."⁶³ Pas als Rollo niet kan komen helpen, durven de Engelsen zich tegen Athelstan af te zetten. Wace geeft echter geen oorzaak voor het uitbreken van de oorlog en laat dus Rollo's invloed hierop weg.⁶⁴

Wat ook opvallend is in deze fase is dat Wace een bijzonder brute wijze van straffen omschrijft voor de Engelse tegenstanders. Nadat Wace beschrijft hoe Rollo de Engelse verslaat schrijft hij: "but it was Rou's men who had defeated all of them; from many he cut off the ears and feet"⁶⁵ Deze gruwelijke straf komt niet voor in Dudo's *Historia Normannorum*. Wace heeft dit detail dus toegevoegd aan het verhaal. Er wordt echter niet toegelicht met welke reden of voor welk doel dit wordt gedaan en het heeft geen relatie tot de rest van het verhaal. Wat de reden is dat Wace dit detail toch heeft toegevoegd is dus onduidelijk en staat ook haaks op de weergave van Rollo tot nu toe.

In deze fase lijken de rollen dus ineens omgedraaid. Nog steeds komt in beide werken duidelijk naar voren dat Rollo militair erg succesvol is en dat hij gezien wordt als een rechtvaardig en eervol figuur, maar waar in de eerdere fases Dudo Rollo vaak agressiever omschreef en Wace vaker een diplomatieke weergave toonde is het nu Dudo die Rollo als de onderhandelaar voor de koning weergeeft en Wace die de brute straffen van Rollo omschrijft. Het is nu de vraag of dit in de volgende fases blijft en er sprake is van een ontwikkeling of omslag, of dat deze fase een uitzondering is op het beeld van de vorige fases.

Beleg van Chartres

De zesde fase is vooral een verslaglegging van het militaire verloop van het beleg van Chartres dat voorafgaat aan de vrede van Saint-Claire-sur-Epte. In *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* is te lezen hoe, zodra de Frankische koning Karel III hoort van Rollo's terugkeer, hij aartsbisschop Franco van Rouen vraagt om een wapenstilstand van drie maanden te

⁶³ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 39.

⁶⁴ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 39-40.

⁶⁵ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 21.

bewerkstelligen. Franco legt dit voorstel voor aan Rollo, waarna Rollo volgens beide werken instemt. Deze wapenstilstand wordt echter onder druk van Richard I van Bourgondië en Ebalus van Poitiers niet verlengd, waarna de Franken aanvallen. Beide verhalen schrijven hierop volgend hoe Rollo de Frankische en Bourgondische legers verslaat en verschillende steden worden vernietigd. Vervolgens wil Rollo naar Parijs trekken, maar de Noormannen worden achtervolgd door een groot leger. In zowel Dudo's als Wace's werk verslaat Rollo dit leger, waarna hij Chartres belegerd. De bisschop van de stad vraagt Richard I en Ebalus om hulp en samen vallen ze de Noormannen aan. Op vergelijkbare wijze schrijven Dudo en Wace dat Rollo en zijn leger aan de winnende hand lijken te zijn totdat de bisschop van Chartres de stad uitkomt met relieken. Hierna vlucht Rollo.⁶⁶

Beide werken tonen wederom veel gelijkenis. Niet alleen in het verhaal, maar ook in het beeld dat van Rollo wordt neergezet. Rollo stemt in met een wapenstilstand en trekt pas ten strijde als de Franken aanvallen. Zoals door het hele verhaal duidelijk wordt is Rollo niet de agressor, maar reageert hij telkens op de aanvallen van anderen. Opvallend ook is dat in beide werken wordt genoemd hoe Rollo verschillende steden en gebieden aanvalt, maar als hij bij Saint-Benoît komt en het klooster in Saint-Benoît ziet, beveelt hij om niet alleen het klooster zelf, maar de hele stad onaangeroerd te laten ter ere van de heilige Sint-Benedictus van Nursia.⁶⁷ Waarom specifiek dit klooster gespaard wordt, wordt niet toegelicht. De andere geplunderde gebieden zullen ook kloosters en kerken gehad hebben, die niet benoemd worden door Dudo en Wace.

Een andere christelijke invloed op Rollo die in beide verhalen terugkomt is te zien in het verlies bij Chartres. Rollo is tot het beleg van Chartres in het verhaal steeds onoverwinnelijk gebleken en het beleg van Chartres is in zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* de eerste en enige keer in het verhaal dat Rollo aan het kortste eind trekt. Dit gebeurt in het verhaal pas als de bisschop van Chartres met relieken het strijdtoneel betreedt. Sterker nog, daarvoor schrijven zowel Dudo als Wace dat Rollo aan de winnende hand lijkt te zijn. Wederom is weer de bekende weergave van Rollo te zien als rechtvaardig en eervolle leider, met in ieder geval eerbied voor het christelijke geloof. Hierin is Rollo dus onveranderd ten opzichte van vorige fases. Wat wel anders blijkt, is dat Rollo niet meer onoverwinnelijk is.

⁶⁶ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 39-41 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 23-24.

⁶⁷ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 42 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 25.

Dit lijkt echter eerder een religieuze dan een militaire verandering. Rollo's enige verlies wordt namelijk verklaard door de aanwezigheid van relieken.⁶⁸

Hoe Rollo bij het verliezen wordt omschreven door Wace verschilt echter wel ten opzichte van hoe Dudo dit presenteert. In *Historia Normannorum* schrijft Dudo namelijk dat na de komst van de bisschop van Saint-Benoît het gevecht omslaat en de Franken en Bourgondiërs aan de winnende hand raken. Rollo ziet dat zijn leger aan het verliezen is en vlucht. In een gedicht van Dudo dat hierop volgt, geadresseerd aan Rollo, schrijft Dudo: "Be not ashamed if now for a fugitive you should be taken. No Frank puts you to flight, nor does the Burgundian strike you, [...] No, but the bountiful tunic of the virgin mother of God, also the relics, and reliquaries too, and the venerable crucifix which the reverend prelate carries in meritorious hands."⁶⁹ Dudo zegt hiermee dat Rollo verloor buiten zijn eigen macht om, want de tegenstanders hadden nu eenmaal relieken.

Wace geeft een andere verloop van Rollo's verlies weer. Hij schrijft namelijk dat Rollo in paniek raakt en vlucht zodra de bisschop en zijn volgelingen al zingend met de relieken het slagveld betreden. Wace vermeldt ook dat het gerucht ging dat Rollo hierna tijdelijk blind was.⁷⁰ Waar bij Dudo meer sprake is van een hogere macht die de veldslag buiten Rollo om bepaalt, schetst Wace een beeld van een Rollo die door zijn eigen geloof verliest.⁷¹

In deze fase wordt Rollo opnieuw door zowel Dudo als Wace weergegeven als een succesvolle en rechtvaardige leider. Wel is in deze fase de eerste keer te lezen dat Rollo verliest, al is dit eerder een religieuze dan militaire oorzaak. Deze fase laat ook verschillen zien tussen de weergave door de twee historiografen. Dudo's Rollo is zelf niet gelovig, maar wordt wel beïnvloed door God, terwijl Wace vooral een gelovige Rollo weergeeft.

Vrede, doop en huwelijk

Deze slotfase is waar het verhaal van Rollo in *Historia Normannorum* en *Roman de Rou* naar toewerkt. In deze fase komt er een einde aan Rollo's reis en vestigt hij zich als christelijke

⁶⁸ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 43 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 27-28.

⁶⁹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 43.

⁷⁰ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 28.

⁷¹ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 39-41 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 23-24.

hertog in Normandië. Dit nadat hij zich laat dopen, trouw zweert aan de Frankische koning en trouwt met een van de dochters van de koning, Gizla. Beide werken beginnen deze fase met de Frankische koning Karel III die door de Franken wordt gesmeekt om een einde te maken aan de plunderingen van Rollo en de Noormannen. Als Rollo bereid is zich te laten dopen en vrede wil sluiten, zal de koning hem met zijn dochter laten trouwen en hem het Normandische gebied geven. In zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* krijgt aartsbisschop Franco van Rouen de taak om dit aan Rollo voor te leggen en die stemt in.⁷²

Zowel Dudo als Wace schrijft dat bij Saint-Clair-sur-Epte Rollo en de koning ontmoeten. Ze onderhandelen over het land dat Rollo krijgt en naast Normandië krijgt Rollo ook Bretagne, waarna hij instemt en trouw zweert aan de koning. Op humoristische wijze beschrijven ze hoe de koning uit balans wordt gebracht en valt als Rollo niet voor de koning wil knielen om diens voeten te kussen. Vervolgens keert Rollo volgens beide werken terug naar Rouen, waar hij gedoopt wordt door aartsbisschop Franco. Robert I van Frankrijk is daarbij zijn peetvader, waardoor Rollo de doopnaam Robert krijgt. Na de doop volgt het huwelijk met Gizla en het verdelen van de gebieden in Normandië. In de slotfase portretteren Dudo en Wace hertog Rollo als een strenge, maar rechtvaardige heerser die voor vrede en rust in het gebied zorgt. Beide sluiten ten slotte hun verhaal af met de dood van Rollo en de troonopvolging door zijn zoon Willem I van Normandië.⁷³

Rollo toont in deze fase duidelijk overeenkomsten in beide werken, te beginnen met dat hij bereid is zich te laten dopen. Daarnaast tonen Dudo en Wace een Rollo die instemt met vrede en streng, maar rechtvaardig Normandië succesvol bestuurt. Hierbij wordt hij omschreven als een goede christen. Ook nu komt het beeld van een rechtvaardige en eervolle Rollo naar voren, zoals dat in de eerdere fases ook al te zien was.⁷⁴

Echter, deze fase toont naast de overeenkomsten vooral een groot verschil in de weergave van Rollo. In *Historia Normannorum* is Rollo's doop dé grote gebeurtenis waar het verhaal naar toewerkt, waar de visioenen samenkomen en waarmee Rollo christen wordt, het geloof

⁷² Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p.46-48 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 31-32.

⁷³ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 48-54 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 32-35.

⁷⁴ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 48-54 & Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 32-35.

omarmt en de christelijke hertog wordt die een christelijke dynastie sticht. Dit beeld wordt door verschillende aspecten verduidelijkt. Dit is bijvoorbeeld te zien doordat Rollo's mannen hem wijzen op zijn visioenen en dat de vrede, de doop en het huwelijk zijn visioenen bezegelen. Tevens wordt de doop door Rollo behandeld als één van de onderhandelingsseisen, net als het zweren van trouw, het trouwen met Gizla en het krijgen van land. Eenmaal gedoopt schenkt hij stukken land aan de kerk en laat hij al zijn mannen bekeren. Bij rechtspraak verwijst Rollo ineens naar de christelijke God, wat hij daarvoor nog nooit gedaan heeft en Dudo schrijft tot slot hoe hij als een vrome christen sterft en naar God in de hemel gaat. In deze fase in Dudo's *Historia Normannorum* maakt Rollo dus de omslag naar een christelijke weergave. Voor zijn doop werkt Rollo toe naar vooral het uitkomen van zijn visioen, maar na zijn doop verandert Rollo en is hij een vrome christelijke hertog.⁷⁵

In Wace's *Roman de Rou* wordt Rollo echter heel anders weergegeven. De doop wordt door Wace in slechts één zin tezamen met Rollo's huwelijk beschreven en ook wordt de Rollo in *Roman de Rou* niet op zijn visioenen en de relatie ervan met deze gebeurtenis gewezen. Sterker nog, de visioenen wordt helemaal niet meer benoemd. Wace's Rollo haalt bij zijn rechtspraak God ook niet aan, zoals dat in *Historia Normannorum* wel is beschreven. Hiermee wordt duidelijk het beeld geschetst dat er voor Rollo, ondanks zijn doop, geen omslag is. Niet omdat hij na de doop nog steeds de heidense Noorman is of omdat hij zich alleen maar laat dopen vanwege het visioen, maar omdat hij altijd al een gelovige was.⁷⁶

Wace versterkt dit beeld door na Rollo's doop hem zijn mannen te laten smeken zich ook te laten bekeren. Wace geeft aan Rollo een intrinsieke motivatie om deze Noormannen ook christen te maken, terwijl de Rollo van Dudo zijn mannen tot doop beveelt als uitvloeisel van het vredesverdrag. Daarnaast schreef Wace al bij de eerste aankomst in Normandië dat Rollo in God geloofde. Deze fase sluit hij af door te schrijven dat Rollo als een goede christen sterft. In *Roman de Rou* maakt Rollo in zijn christelijkheid dus geen verandering vanwege zijn doop door, want hij was in zijn geloof al een christen, alleen nog niet gedoopt.⁷⁷

⁷⁵ Dudo, *History of the Normans*. Christiansen ed., p. 46-54.

⁷⁶ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 32.

⁷⁷ Wace, *The History of the Norman People*. Burgess & Van Houts eds., p. 19, 32-35.

Conclusie

Bij het vergelijken van Dudo's *Historia Normannorum* en Wace's *Roman de Rou* valt op dat de verhalen van Rollo grotendeels overlappen. Het is duidelijk dat Wace *Historia Normannorum* als bron voor zijn werk heeft gebruikt voor de gehele verhaallijn. Het is dan ook niet vreemd dat de figuur Rollo in *Historia Normannorum* veel overeenkomsten vertoont met de Rollo van *Roman de Rou*. Op de vraag of Dudo's Rollo model heeft gestaan voor de Rollo van Wace kan het antwoord alleen maar positief zijn. Beide Rollo's beleven hetzelfde verhaal en worden in beide werken consequent als een rechtvaardige en eervolle leider neergezet. Ook is Rollo in beide werken een succesvol legeraanvoerder die gedurende het verhaal tot het beleg van Chartres eigenlijk niet verliest.

Naast zijn verlies bij Chartres vanwege het tonen van christelijke relieken zijn er andere gebeurtenissen en omschrijvingen die linken aan de christelijke weergave van Rollo. Door het hele werk is ook bewijs te vinden dat Rollo het christelijke geloof eerbiedigt en open staat voor de christelijke invloeden. Niet alleen doordat Rollo in zowel *Historia Normannorum* als *Roman de Rou* bevattelijk is voor visioenen en open staat voor de christelijke interpretatie, maar ook door verschillende eerbiedige handelingen van Rollo, zoals wanneer hij het lichaam van een heilige in een kerk plaatst of het hele gebied rond het klooster van Saint-Benoît spaart ter ere van Sint-Benedictus.

Daarentegen zijn er ook verschillen in de weergave van Rollo in de werken van Dudo en Wace te zien. Bij veel gebeurtenissen kan in *Historia Normannorum* een agressievere en meer intimiderende toon gelezen worden. Wace kiest er daarentegen voor om een meer diplomatieke en goedaardige persoonlijkheid aan Rollo toe te schrijven. Wace's brute omschrijving van Rollo's straffen bij het heroveren van Engeland is hierbij een duidelijke uitzondering.

De belangrijkste verschillen zijn echter te zien in de manier waarop geloof een rol speelt in het verhaal van Rollo. Dudo's Rollo lijkt in het verhaal vooral bezig met het verwezenlijken van zijn visioenen. Eenmaal gedoopt verandert Rollo in een christelijke hertog die zijn geloof terug laat komen in zijn manier van besturen en die als een goede christen sterft. Hierin is een omslag in Rollo's verhouding met het christelijke geloof te merken.

Wace maakt deze omslag niet en Rollo's doop is in zijn werk niet de grote climax van het verhaal. Wace presenteert eerder een continuïteit in Rollo's christelijkheid. Hij beweert al

vroeg in het verhaal dat, hoewel Rollo niet gedoopt is, hij liefde voor God heeft. Wace's Rollo was dus altijd al een christen, alleen vanaf zijn doop is hij dat ook bij naam. Het visioen is in deze weergave van Rollo dan ook geen doel op zich, maar een voorspelling waar, eenmaal gemaakt, niet meer aan gerefereerd hoeft te worden.

Met dit onderzoek is een vergelijkingsanalyse uitgevoerd op het verhaal van Rollo in *Historia Normannorum* en *Roman de Rou*. Dit onderzoek is nog niet eerder uitgevoerd en de conclusies kunnen daardoor bijdragen aan het historisch debat over de weergave van Rollo in de werken van Dudo van Saint-Quentin en Wace.

Hierbij moet rekening gehouden worden met dat voor deze analyse gebruik is gemaakt van twee Engelse vertalingen. Bepaalde woordkeuzes in de originele taal kunnen een andere associatie geven dan de Engelse vertaling. Ook kunnen voorkeuren van vertalers voor verschillende mogelijke vertalingen van invloed zijn op deze conclusie.

Vervolgonderzoek kan duidelijk maken of eenzelfde conclusie kan worden getrokken over de originele, onvertaalde teksten. Ook zou vervolgonderzoek kunnen aantonen of vergelijkbare conclusies getrokken kunnen worden bij het vergelijken van andere werken van Dudo en Wace. Nog interessanter is de onderzoeksvraag waarom Wace ervoor kiest om op specifieke punten in het verhaal af te wijken van *Historia Normannorum* en hoe dit is te verklaren.

Op de vraag in hoeverre Dudo's Rollo in *Historia Normannorum* model heeft gestaan voor Wace's Rou in *Roman de Rou* is een tweeledig antwoord te geven. Wace heeft veel van Dudo overgenomen, maar hij heeft ook een eigen draai aan de weergave van Rollo gegeven. Wace's Rollo is geloviger en diplomatieker dan Dudo's Rollo, maar Wace sluit zich wel aan bij Dudo's beeld van de eervolle en succesvolle leider Rollo. Een leider die rechtvaardig en rechtschapen is en nooit een koning bij het kussen van de voet een pootje zal lichten.

Bronnen

- Dudo, *History of the Normans. Translation with introduction and notes*. E. Christiansen ed. (Woodbridge, 1998).
- Wace, *The History of the Norman People. Wace's Roman de Rou*. G.S. Burgess & E. van Houts eds. (Woodbridge, 2004).

Literatuur

- Bates, D., 'Norman Rule in Normandy 911-1144 (Book Review)', *Speculum* 95:2 (2020), p. 561-563.
- Bates, D., 'West Francia: The Northern Principalities' in: D. Abulafia, T. Reuter eds., *The New Cambridge Medieval History Vol. III c.900-c.1024* (Cambridge, 1999), p. 398-419.
- Bates, D., *Normandy before 1066* (Londen-New York, 1982).
- Christiansen, E., *The Norsemen in the Viking Age* (Oxford, 2002).
- Coupland, S., 'The Vikings in Francia and Anglo-Saxon England to 911' in: D. Abulafia, R. McKitterick eds., *The New Cambridge Medieval History Vol. II c.700 -c.900* (Cambridge, 1995), p. 190-201.
- Crouch, D., *The Normans: The History of a Dynasty* (Londen-New York, 2002).
- Douglas, D.C., 'Companions of the Conqueror', *History* 28:108 (1943), p. 129-147.
- Dudo, *Dudo of St. Quentin: Gesta Normannorum*. F. Lifshitz eds. (1998), <https://sourcebooks.fordham.edu/source/dudu-stquentin-gesta-trans-lifshitz.asp> (geraadpleegd 6 januari 2021).
- Dunbabin, J., 'West Francia: The Kingdom' in: D. Abulafia, T. Reuter eds., *The New Cambridge Medieval History Vol. III c.900-c.1024* (Cambridge, 1999), p. 372-397.
- Hagger, M., *Norman Rule in Normandy* (Woodbridge, 2017).
- Houts, E. van, 'The Norman Conquest through European Eyes', *The English Historical Review* 110:438 (1995), p.832-853.
- Houts, E. van, 'Wace as Historian', in: *Family Trees and the Roots of Politics: The Prosopography of Britain and France from the Tenth to the Twelfth Century*. K.S.B. Keats-Rohan ed. (Cambridge, 1997), p. 104-132.

- Leonardi, C., 'Intellectual Life' in: D. Abulafia, T. Reuter eds., *The New Cambridge Medieval History Vol. III c.900-c.1024* (Cambridge, 1999), p. 186-211.
- Lifshitz, F., 'Dudo's Historical Narrative and Norman Succession of 996', *Journal of Medieval History* 20 (1994), p. 101-120.
- Lund, N., 'Scandinavia, c. 700-1066' in: D. Abulafia, R. McKitterick eds., *The New Cambridge Medieval History Vol. II c.700 -c.900* (Cambridge, 1995), p. 202-227.
- McKitterick, R., *The Carolingians and the Written Word* (Cambridge, 1989).
- Nelson, J.L., 'Rulers and Government' in: D. Abulafia, T. Reuter eds., *The New Cambridge Medieval History Vol. III c.900-c.1024* (Cambridge, 1999), p. 95-129.
- Pohl, B., 'Mark Hagger, Norman Rule in Normandy, 911 – 1144', *Plekos* 20 (2018), p. 289-298.
- Pohl, B., 'Translatio imperii Constantini ad Normannos: Constantine the Great as a Possible Model for the Depiction of Rollo in Dudo of St. Quentin's *Historia Normannorum*', *Millennium* 9:1 (2012), p. 299-341.
- Wace, *Master Wace, his chronicle of the Norman conquest from the Roman de Rou*, vert. E. Taylor (Londen, 1839),
<https://archive.org/details/masterwacehischr00waceuoft/page/n29/mode/2up>
(geraadpleegd 6 januari 2021).